

SERA FOR KUNNU KOMNAR UNÐAN

Enn ein serstøk mynd frá fyrstu døgum fotomyndanna er komin undan kavi í Kunoy. – Vit frætta fegin frá fólki, sum hava slíkar áhugaverdar gamlar myndir liggjandi, siga Steffen Stummann Hansen og Hanna Hansen.

Fyrstu fotomyndir í Føroyum vóru tiknar í 1849. Heimsins fyrsta fotomynd varð tikin í París 10 ár frammanundan – í 1839

Steffen Stummann Hansen & Hanna Hansen

I 1839 blev verdens første fotografi taget i Paris. Den nye opfindelse blev præsenteret af Louis-Jacques Daguerre (1787-1851), der her ved også kom til at lægge navn til teknikken bag den nye opfindelse - daguerreotypi. Teknikken kan kort beskrives således: En forsolvet kobberplade højglanspoleres og gøres lysfølsom i jodopløsning inde i en lukket kasse. Når pladen har skiftet farve til guldgul, er den klar til eksponering. Pladen skal eksponeres straks efter denne sensibilisering. Det eksponerede billede fremkaldes med kviksølvdampe og fixeres med natriumthiosulfat. Det færdige daguerreotypi blev monteret i ramme med glas for at beskytte billedet. Et daguerreotypi er unikt, idet billedet kun findes i ét eksemplar og ikke kunne kopieres og var i øvrigt karakteriseret ved at være spejlvendt. Det var almindeligt at håndkolorere for eksempel guldsmykker og hvide blonder på daguerreotypier.

Nyheden og metoden spredtes lynhurtigt ud i Europa, og allerede i slutningen af 1839 var den nået til København. Herfra stammer fra juli 1940 Nordens ældst kendte portrætfotografi, nemlig et billede af den danske billedhugger Thorvald Bertelsen (1770-1844) bag sit staffeli.

Den nye opfindelse er antagelig for første gang blevet praktiseret på Færøerne i 1849. Fra dette år stammer nemlig to portrætfotografier af præsten Johan H. Schrøter (1771-1851). De var taget af sergent Frederik Hansen Jager,

der var født den 4. september 1817 i København og ankommet den 28. marts 1849 til Færøerne direkte fra treårskrigen for at gøre tjeneste på Skansen i Tórshavn.

Udover de to daguerreotypier af Schrøter kendes der til yderligere et bevaret daguerreotypi fra Jagers hånd, nemlig et billede af hans eget hus ved Skansen.

Det har længe været velkendt, at Hans Christoffer Müller (1819-1897) fotograferede på Færøerne i 1860'erne. Her var teknikken en anden, idet man nu havde udviklet den såkaldte glasplade-teknologi, som – i modsætning til daguerreotypien – muliggjorde kopier af fotoet. Her har indtil for nylig været et hul i fotografiens historie på Færøerne. Hvad skete der i de mellem-liggende 10-15 år? Blev der taget billeder på Færøerne, og i så fald med hvilken teknik og af hvem?

For godt fire år siden besøgte forfatterne til denne lille artikel Karla Johannesen i Innarstovu på Kunoy for at se på hendes samling af gamle billeder. Vi fik venligst lov at låne den fine samling for at få den scannet. Da vi kort efter vendte tilbage for at tilbagelevere billederne, ventede der os en stor overraskelse. Her præsenterede Karla os for endnu et billede, som hun havde liggende i en fin indpakning.

I æsken lå et billede, som umiddelbart lignede et daguerreotypi. Glade og overraskede over det unikke fund forlod vi Karla med billedet under armen for at få det scannet. Nogle uger senere var vi tilbage hos Karla for at aflevere billedet, og herefter gik vi ind til naboen, Malan og Atli Vilhelm i Uppistotovu, for også her at runde vores lån af gamle fotografier af. Vi tro-

ede knap vore egne øjne, da der på bordet her lå et tilsvarende fotografi og ventede på os.

Trods den umiddelbare lighed med samtidige daguerreotypier, stod det os dog hurtigt klart, at det var en anden, lidt videreudviklet metode, der lå bag de to billeder fra Kunoy. Metoden, hvis forudsætning var opfindelsen af kolloidum, kaldes Vitrotypi og er en videreudvikling af den fotografiske proces - det næste skridt mod papirkopierne. Det var Frederick Scott Archer (1813-1857), der i 1851 publicerede denne såkaldt våde kolloidumproces:

Et vitrotypi (kaldes også ambrotypi) er kort fortalt et fotografi, der består af et undereksponeret og bleget kolloidumnegativ på en tynd glasplade, som forinden var gydet med en blanding af kolloidum, jod- og bromsalt og gjort lysfølsom i en sølvnitratopløsning.

Ved at dække negativets bagside med sort lak eller et stykke sort fløjel fremstår vitrotypiet som et direkte positivt fotografi. Et vitrotypi er et unika lige som et daguerreotypi, men hvis det er sort stof, kan dette principielt fjernes, og man kan fremstille en papirkopi. Metoden benyttedes ca. 1852-62, fortrinsvis til portrætter; de er ofte kolorerede og sat i ramme eller etui, og forveksles ofte med de mere kostbare daguerreotypier.

Metoden blev dog anvendt af bl.a. portrætfotografer helt op til omkring 1900.

De to vitrotypier fra Kunoy måler 13,0 cm. i bredden og 15,0 cm. i højden. Passepartoutet har en tidstypisk bred guldkant i lysning og en tynd guldpunktlinje med afrundede hjørner og spids i midten på

alle fire sider. Fotograferne kunne købe det hele færdigt. Dog kunne det tænkes, at de selv skar glas for at spare.

Ofte kan der desværre ikke sættes navn på personerne på mange af de gamle billeder, der ligger rundt omkring i de færøske hjem. Det var – deres alder tid trods - dog utroligt nok ikke tilfældet her, hvor der er så godt som fuld vished om de portrætterede personers identitet.

Personen på billedet i Fig. 1 er Johan Olsen, født den 17. august 1840 i Kunoy.

Forældrene var kongsbonde Ole Simonsen og hustru Malene Joensdatter, begge fra Kunoy.

Johan blev den 8. november 1874 i Viðareiði kirke viet til Elsebeth Malene Matras fra Viðareiði, født på Norðskála, Eysturoy, den 8. oktober 1844. Ægteparret fik den 17. januar 1876 sønnen Ole Michael Matras.

Ægteskabet mellem Johan og Elsebeth Malene skulle imidlertid blive kort. Den 29. april 1876 forliste Útistovubáturin fra Kunoy, og alle mand omkom, blandt disse Johan Olsen. I kirkebogen står anført: "Disse 8 Mænd toge paa Fiskeri paa Nordhavet om Aftenen d. 28de April - og vendte ikke mere tilbage. Efter Udsigende af Folk fra Trolldnes er stor Sandsynlighed for, at en Braadsøe har kæntret Baaden paa Hjemveien c: ½ Mil fra Land. Baaden kom siden drivende til Eyndefjord paa Østerø".

Johan Olsen efterlod sig ved sin tidlige død således enke og en tre måneder gammel søn. For at gøre ondt værre var sønnen Ole Michael i følge kirkebogen "Svag fra Fødselen", og han døde allerede den 15. august 1878, knap to år gammel. Med ham

Formodentlig søstre Ane og Else Margrethe Jensdatter fra Viðareiði. Ane blev den 12. november 1872 i kirken på Viðareiði viet til bondesønnen Simon Frederik Jacobsen, og de fik året efter deres eneste barn. Else Margrethe blev den 27. oktober 1873, ligeledes i kirken på Viðareiði, viet til bondesønnen Daniel Viderø. Ægteparret fik fem børn. Else Margrethe døde på Viðareiði den 16. maj 1905

uddøde slægten, som havde været i Innarstovu i umiddelbare tider. Enken efter Johan blev tre måneder efter sønnens død gift igen. Det skete i Kunoy kirke den 18. november, hvor hun blev viet til Ole Andreasen av Gadd á Nesi, Eysturoy, født den 7. maj 1854. Elsebeth Malene Andreasen døde på Kunoy den 1. juli 1923 og Ole Andreasen den 13. februar 1936.

På det andet vitrotypi (Fig. 2) står bagpå skrevet navnet Niels. Det er givetvis Niels Jensen fra huset Eysturi i Búð på Viðareiði, mens kvinden ved hans side er hans søster Malene Jensen. Niels var født den 1. februar 1829 og Malene den 27. august 1827, begge på Viðareiði. Forældrene var Jens Nielsen på Viðareiði og Anne Margrethe Pedersdatter fra Svínø. Niels døde på Viðareiði den 30. september 1858 blot 29 år gammel. Malene var månedens før broderens død blevet

gift med Simon Frederik Andreasen fra Svínø, men overtog ved dennes død fæstet Eysturi i Búð. Malene døde i barselsseng på Viðareiði den 8. december 1865, blot 38 år gammel. En yngre søster til de to, Petronelle, født på Viðareiði den 20. juli 1839, blev den 12. august 1873 viet til Niclas Andreasen i Uppistovu på Kunoy, hvor billedet altså i dag befinder sig. Petronelle døde den 24. januar 1905 og Niclas den 7. marts 1916.

De to billeder kan på grundlag af indramningen og designet dateres til 1850'erne, og da Niels dør i 1858 antagelig til midten af dette årti.

De overraskende fund i de to huse i Kunoy blev hurtigt publiceret af denne artikels to forfattere, og vi tænkte, at historien vel hermed var slut. Sådan blev det imidlertid ikke, idet der